

נמי חזו למתק' — קשה, מהי ההשוואה מאיסורי אכילה להוצאת שבת, והלא כבר שנינו (עו): כל מיני אוכלים ששיעורם שוה מצטרפים לשיעור הוצאה, ואין משגיחים כלל בשם המאכל או בטעמו? ויש לומר, אמנם אוכלים ששיעורם כגורגרת מצטרפים בכל אופן, הואיל ושיעורם שוה, אבל התבלינים שאין חייבים עליהם אלא כשיעור שראויים לתבל ביצה, הלא אם תצרף כמה מהם אין הביצה מתובלת בכך, שהרי אין טעמם שוה, [וגם אין השיעור שוה לכל תבלין, יש תבלין שטעמו חזק ודי ממנו מעט כדי לתבל, ויש שטעמו חלש], ומדוע מצטרפים? לכך הוצרך להעמיד בראויים למתק, והרי בין כולם ישנו שיעור הראוי לתבל את הביצה. (רמב"ן; תורי"ד.

לעיל (עו.) מבואר שדברים שאינם שוים בשיעוריהם כלל, אינם מצטרפים אף לא לקל שבהם. וכאן מבואר שהתבלינים מצטרפים הגם שחזקם שונה, וכל אחד שיעורו שונה מחברו, כאמור — יש לומר לפי ששיעור כולם כדי לתבל ביצה לכן מצטרפים, ומכל מקום כאשר אחד מתוק ואחד חריף אינם מצטרפים כלל).

דף צ

'אלא מאי בורית כבריתא... כבריתא מי איתא בשביעית (והתנן) (והתניא) זה הכלל כל שיש לו עיקר יש לו שביעית ושאינו לו עיקר אין לו שביעית' — רש"י פרש 'כבריתא' — גפרית. והריטב"א הקשה על כך, הלא פשוט שאין שייך בו דין שביעית. ולכן פרש שהוא מין צומח, ורגילים לייטול את עיקרו מן הקרקע. וקושית הגמרא היא מדברי המשנה בשביעית, שאין נוהגת שביעית אלא בדבר שמניחים את עיקרו בקרקע ומלקטים רק את העלים או הפרי. [והיא משנת 'כלל גדול אמרו בשביעית, כל שהוא... ומתקיים בארץ'. ושינו וקצרו לשון המשנה, כדרך הגמרא בכמה מקומות].

בדומה לזה פירש ב'חדושי הר"ן', שה'כבריתא' הוא עשב שאין לו עיקר. וכתב המאירי: אין לפרש 'בורית' — סבון (הצפון, הנקרא בלעז שאבו"ן), כי ודאי אין לו שביעית, שהרי אינו ראוי לאכילה. ואף על פי שהוא נעשה מקצת שרשים — משנעשו אפר הופקע מהם איסור שביעית. אכן אפשר לפרש שהכוונה כאן על אותם שורשים שהסבון נעשה מהם.

(א. גם בפרוש רש"י על ירמיה (ב, כב) תרגם 'בורית' האמורה שם — שאבו"ן בלעז.

ב. עוד על קדושת שביעית בסבון — ע' בשו"ת שבת הלוי ח"ה קנה).

'אשלג... ומשתכח בנוקבא דמרגניתא, ומפקי ליה ברמצא דפרולא' — האשלג נמצא בנקבי המרגלית (צדפות), ומוציאים אותו במסמר של ברזל, שמכניס חוד הברזל בנקב המרגלית ומוציא ממנו כמין עפר, והוא האשלג. (רי"ד)

'מאבני המזבח ומעפר המזבח, מִקֶּק ספרים ומִקֶּק מטפחותיהם — כל שהוא, שמצניעין אותן לגנוזן. רבי יהודה אומר: אף המוציא משמשי עבודה זרה כל שהוא' — הרמב"ן כתב שמדובר במשנה כשמוציאים כדי לשרפם או להוליכם לים המלח וכדומה, [ובדברים הטעונים גניזה — מוציאים כדי לגנוזם]. וסובר תנא דמתניתין מלאכה שאינה צריכה לגופה חייבים עליה, כרבי יהודה. אבל לרבי שמעון פטור בכל אלו.

(נראה לדייק מתוך דבריו, שהמוציא משמשי ע"ז שלא על מנת לאבדם — פטור אף לרבי יהודה, וכמו שאמרו לעיל עה: בעצי אשירה, [שלא כרש"י שכתב שהתנא דלעיל חולק עם רבי יהודה], לפי שאין מצניעים ע"ז אלא לצורך זה, לאבדה, הלכך אם הוציא למטרה אחרת, אין לו חשיבות כלל).

והרי"ד חולק וסובר שגם לרבי שמעון אין פטור אלא בעבודה זרה או במוציא את המת וכדו', שאין לו צורך בגופם, אבל במקק ספרים והדומים לו, הואיל והם טעונים גניזה בגלל קדושתם, והמוצאם אינו משליכם לחוף אלא להפך, מצניעם כדי לגנום — הרי הם חשובים וחייבים עליהם.

'נחשת — לא יפחות ממעה כסף. תניא רבי אליעזר אומר: לא יפחות מצינורא קטנה של נחושת...'
— נתבאר במנחות קז.

'זרעוני גינה פחות מכגורגרת — רבי יהודה בן בתירה אומר: חמשה' — כלומר, אם הם פחות מכגורגרת — שיעורם חמשה, אבל כגורגרת חייב בפחות מחמשה, שהרי ראויים הם לאכילה או לפי טלה. (רא"מ הורביץ ועוד. ואולם הרי"ד כתב שזרעוני גינה אינם נאכלים. ואולי כוונתו כדברי רש"י, שאעפ"י שהם ראויים למאכל, היות ואינם מיועדים לכך אלא לזריעה, אין שיעורם כגורגרת. ולפי"ז נראה שאף בכגורגרת פטור בפחות מחמשה, וכדברי אביי (עז).) 'כל מילתא דשכיחא ולא שכיחא — אוול רבנן בתר דשכיחא לקולא'. וע"ע מאירי; פני יהושע; מרכבת המשנה יח, ז).

בירושלמי מפרש 'חמשה מינים' — שכן דרכם ליזרע בערוגה.

(ע"ב) 'תורי דקל — אחת' — שכן היא ראויה לקשור בה דלעת בישה. (הערוד; פסקי ריא"ז).

'ותנא קמא סבר לא, מאי טעמא דילמא אכיל ליה...' — על ענין ספיית איסורים לקטן, בהקשר לסוגיתנו, ע' משנה למלך — מאכלות אסורות יז, כז; שו"ת פרי יצחק ח"א יא יב; שו"ת אחיעזר ח"ג פא.

*

'לכלייא עורב' — יש לדקדק מדוע הקפידו דוקא על עורב? ונראה לי, על פי הידוע שהעורב מתאכזר על בניו, והרי ההיכל נבנה לעורר רחמיו של הקב"ה על בניו, אלו ישראל, — אינו בדין שישב האכזר על מקום זה. [וכיוצא בזה אמרו, אמרה תורה לא תניף עליהם ברזל כי מזבח מאריך ימיו של אדם וברזל מקצרו, אינו בדין שיעלה המקצר על המאריך] (בן יהודע).

פרק עשירי

'כגון שהצניעו ושכח למה הצניעו והשתא קא מפיק ליה סתמא' — אבל רוצה הוא באותה הצנעה, שמא יזכור למה הצניעו. ('חדושי הר"ן). ואולם אם שכח מכל וכל את הצנעתו הראשונה, ועתה הוציא בסתם — פטור. (הרי"ד)

שאלות ותשובות לסיכום מסכת שבת

בב"י מבואר שהנשיאים החלו להקריב רק ממחרת, וכבר תמהו על כך האחרונים. וראה בנושא זה בהרחבה, בספר 'גוילי אפרים' לרא"פ שטין, ב"ב תשמ"ה;

ראשון לכהונה (שעוד אז היתה העבודה בבכורות. ולדעת רבי (זבחים קטו): כבר מסיני נצטוו על הכהונה. וצריך לומר שהוא חולק על ברייתא זו. עפ"י ריעב"ץ. ויש מי שכתב שבכורי הלויים, לפי שלא חטאו בעגל, עבדו עד הקמת המשכן. עפ"י משכיל לדוד — במדבר ג);

ראשון לעבודה — לסדר עבודת ציבור, תמידין ושאר קרבנות של תרומת הלשכה);

ראשון לירידת האש (על המזבח);

ראשון לאכילת קדשים (במחיצה. רש"י. ויש מפרשים: לאכילת קדשי קדשים כגון חטאות ושיירי מנחות, שעוד אז לא קרבו. עפ"י ראב"ד בפירושו לתו"כ שמיני. וע' רא"מ הורביץ);

ראשון לשכון שכינה בישראל;

ראשון לברך את ישראל (ברכת כהנים);

ראשון לאיסור הבמות;

ראשון לחדשים.

דף פט

ק"ט. מהו שיעור חיוב להוצאת עצים ותבלינים?

עצים — כדי לבשל ביצה קלה, [ואף על פי שראויים אף בפחות מזה לעשותם שינים למפתח, סתמם אינם עומדים לכך].

יש אומרים שהשיעור הוא כגרוגרת מביצה (כדלעיל פ: — ע' מאירי; שפת אמת).

תבלין — כדי לתבל ביצה קלה. תבלינים שונים מצטרפים זה עם זה לשיעור. ודוקא כשכולם מיני מתקה, שראויים למתק בצירופם, (וכל כיוצא בזה), אבל בלאו הכי אינם מצטרפים.

יש סוברים בדעת הרמב"ם, שלהלכה נוקטים אפילו תבלינים שונים מצטרפים להוצאת שבת.

דף צ

קכ. א. אלו דברים המוציאים מרשות לרשות חייב בכלשהו?

ב. המוציא קופת הרוכלים שיש בה מינים הרבה — כמה הוא חייב?

ג. המוציא חגב חי או מת — מה דינו?

א. דברים שהמוציאם בכלשהו חייב:

פלפלת — מיעדת לריח הפה];

עטרן [מועיל ל'צילחתא' — כאב חצי הראש];

מיני בשמים;

מיני מתכות [אמר רבי שמעון בן אלעזר: שכן ראוי לעשות ממנה דרבן קטן];

מיני ריח רע, (מעשנים בהם לחולים ולתינוקות כגון חלטית, להבריה מעליו מזיקים. רש"י. בפסקי הרי"ד:

שלא תשרה עליו רוח רעה. [והרבה עושים כן. רשב"א צד.]. אבל אם הוציא כדי לסלקו מן הבית — אינו חייב אלא לרבי

יהודה המחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה. ריטב"א);

שמן טוב;

ארגמן (נ"ל שהוא עשוי להריח. רש"י. והרי"ד פרש: הוא בגד הצבוע וכל שהוא חשוב לעשות ממנו אימרא. והנצי"ב פרש: הצבע עצמו, שהוא יקר וחשוב. ובתוספתא י, ג) אמרו: 'ארגמן — כדי ליטול ממנו דוגמא לאירא);

מאבני המזבח ומעפר המזבח, מְקַק ספרים ומטפחות (= רקבובית) — שמצניעים אותם לגגנם. רבי יהודה אומר: אף המוציא משמשי עבודה זרה, שנאמר ולא ידבק בידך מאומה מן החרס. חכמים (במשנה עה): חולקים על רבי יהודה וסוברים שפטור, לפי שאינו ראוי להצניע. רש"י. וכן לדעת הפוסטים במלאכה שאינה צריכה לגופה — פטור על הוצאת משמשי ע"ז. (ע' גם בתוס' צד. ד"ה את).

הרמב"ן כתב שלדעת רבי שמעון הפוסט במלאכה שאינה צריכה לגופה, המוציא מקק ספרים וכדו' לגגנם — פטור, ואילו הרי"ד חולק וסובר שגם לרבי שמעון אין פטור אלא בע"ז או במת וכדו', אבל בדברים שיש בהם קדושה וטעונים גניזה — חייב.

ב. המוציא קופת הרוכלים, אעפ"י שיש בה מינים הרבה אינו חייב אלא אחת. פירש רבנו תם שהחידוש הוא, אפילו נודע לו אחר כך על מין אחד ונתכפר, וחזר ונודע לו על מין אחר — פטור. ואעפ"י שבעלמא כפרות מחלקות, ויש סוברים שאף ידיעות גרידא מחלקות — מיני אוכלים או בשמים שבתוך כלי אינם מחלקים. והרי"ד (להלן צג): חולק וסובר שאין לחלק בין מיני בשמים שבתוך כלי לשאר הוצאות.

ג. המוציא חגב חי טהור — כל שהוא, (לפי שמצניעים אותו לקטן לשחק בו). מת — כגורגרת, כשיעור שאר אֲכָלִים. רבי יהודה אומר: חגב חי טמא — כלשהו, שמצניעים אותו לקטן לשחק בו. [אבל חכמים סוברים שאין ליתנו לקטן, שמא יאכלנו לאחר שימות. ורבי יהודה אינו חושש לכך, כי דרכו של הקטן להספידו ואין דרכו לאכלו].

א. בירושלמי מובא שלא אמר רבי יהודה אלא בחגב טמא, שהואיל ואסור באכילה, מותר ליתנו לקטן לשחק, אבל חגב טהור — אסור לשחק בו, לפי שהוא ראוי לאכילה. ואולם ב'חדושי הר"ן' מבואר שרבי יהודה אמר אפילו בטמא, והוא הדין חגב טהור חייב בכלשהו.
ב. לרבי נתן (צד.), המוציא בעלי חיים פטור, שהחי נושא את עצמו. וחכמים חולקים. ומשמע בתוס' (שם), שאין חילוק בין בע"ח גדולים או קטנים, ונראה שה"ה בחגב רבי נתן פטור. וכן נקטו המפרשים.

פרק עשירי; דפים צ — צא

קכא. א. האם שיעורי הוצאה נאמרו בדבר שהצניעו לשימוש מסוים, ואחר כך הוציאו? או בדבר שלא הצניעו מקודם אלא הוציאו לצורך שימוש מסוים?

ב. הצניע זרע לזריעה והוציאו ונמלך בו והכניסו — מה דינו?

א. המצניע לזרע, לדוגמא, לרפואה, והוציאו בשבת — חייב בכלשהו. ופירש רב יהודה בשם שמואל: אפילו חטה אחת. (כן הוא סתם מתניתין. ולדעת רבי שמעון (עו): אין המצניע חייב אלא בשיעורים שבני אדם מחשיבים אותם להצנעה. ומשנתנו דלא כרבי שמעון. רא"ה).